

Litteratur

A. HORION: Faunistik der mitteleuropäischen Käfer. Band XI. Staphylinidae. 3. Teil. Überlingen-Bodensee 1967. XXIV+419 sidor. Pris: DM 30:—.

Med detta band avslutar Adolf Horion den faunistiska bearbetningen av de mellaneuropeiska staphyliniderna. Det omfattar underfam. *Habrocerinae* — *Aleocharinae*, dock ej det stora och svårupplösta släktet *Atheta* och några mindre närstående släkten, som Dr. Benick och Dr. Lohse kommer att behandla faunistiskt i samband med utgivandet av det nya systematiska skalbaggsverket »Die Käfer Mitteleuropas». Uppställningen och behandlingen av det oerhört omfattande material, som utgör grunden för arbetet, är desamma som i föregående band. Kanske ännu utförligare än tidigare redogöres för allt som är känt om de olika arternas levnadssätt. En del arters totalutbredning illustreras av kartor. Av speciellt intresse är att Horion klart och koncist utreder en lång rad arter, omstridda och nytillkomna, uppdelade kollektivarter och arter som bytt namn, och ibland också beskriver hur man känner igen dem.

Av i den år 1941 påbörjade Faunistik-serien ännu obehandlade skalbaggsfamiljer återstår nu endast ett fåtal, om än delvis stora, som t.ex. *Cerambycidae*, *Chrysomelidae* och *Curculionidae*. Säkerligen är det hos den stora läsekreten och lärjungeskaran en samstämmig, varm önskan, att det må bli Dr. Horion, nu 80 år fyllda, förunnat att själv eller genom andra slutföra sitt enastående livsverk. De digra banden är trots otaliga sakuppgifter ingalunda någon torr läsning; de ger en i hög grad stimulerande och engagerande behållning och är av största betydelse även för nordiska koleopterologer.

Thure Palm

H. FREUDE, K. V. HARDE och G. A. LOHSE: Die Käfer Mitteleuropas. Band 7. Clavicornia. Goecke und Evers Verlag, Krefeld 1967. 310 sidor. Pris: DM 48:—.

Detta band, det fjärde i serien utkomna, behandlar bl.a. de svårbestämda släktena *Meligethes*, *Epuraea*, *Cryptophagus*, *Atomaria*, *Corticaria*, *Corticaria*, *Scymnus* och *Cis*, rikligt illustrerade med genitalie-, tibie- och andra teckningar. Bilderna är enhetligt och väl utförda och så många, att de i flera fall måst intagas på helsidor. Särskilt beträffande de båda först nämnda släktena är de — såvitt jag vet — de första i sitt slag och därigenom särskilt välkomna.

Thure Palm

C. H. LINDROTH: Våra skalbaggar och hur man känner igen dem. I—III. Bonniers förlag, Stockholm 1967. Sammanlagt 240 sidor med talrika planscher och teckningar. Pris per del: kr. 15: 50.

Av detta välkända arbete, särskilt avsett för nybörjare, har en ny, översedd och kompletterad upplaga utkommit; det är den fjärde i ordningen, ett tecken så gott som något på dess användbarhet och popularitet. Av Sveriges ca 4100 arter skalbaggar har den intresserade möjlighet att examinera sig fram till 1095 arter eller till ca 27 % av landets totala artantal. En god hjälp härvid utgör förstklassigt utförda planscher. Varje del är illustrerad med 7 planscher, varav 2 i färg; sammanlagt återges i bild 427 skalbaggar, därav 128 i färg. Handböckernas format (11×18,5 cm) gör dem behändiga att ta med ut vid exkursioner. Papperets kvalitet har avsevärt förbättrats sedan 1. upplagan på 40-talet kom ut, och detta är väl en av orsakerna till att priset för böckerna mer än tredubblats sedan dess.

Thure Palm

Entomol. Ts. Arg. 89. H. 3-4, 1968

B. LEKANDER: Scandinavian Bark Beetle Larvae. Descriptions and Classification. Institutionen för skogszoologi, Skogshögskolan. Rapporter och Uppsatser. Nr 4, 1968, Stockholm. 186 sidor (i stort format), 71 figursammanställningar. Pris: kr. 15:—.

Medan de skandinaviska skalbaggarerna i fullbildat stadium till allra största delen är kända och beskrivna, är detta långt ifrån fallet med deras larver, vilket ej minst gäller barkborrarna. Förf. har påtagit sig den svåra uppgiften att, sedan säkert fixerat material insamlats av de flesta skandinaviska barkborrarnas larver (68 eller ca 80 %), beskriva och klassificera dem. Denna tidskrävande uppgift på ett så gott som nytt arbetsfält har han genomfört på ett tekniskt skickligt och föredömligt sätt. Få gjorda larvbeskrivningar torde i fråga om noggrannhet, utförlighet och översiktlig uppställning kunna mäta sig med Lekanders. Diagnoserna baseras i huvudsak på larvernas mun- och huvudkapseldelar, men kunde möjligen ha fått ännu större värde, om även andra karaktärer kunnat medtagas i undersökningen.

Förf. har ej nöjt sig med att enbart beskriva en mängd förut okända barkborrlarver utan har tillika i ett intressant kapitel (kap. 5) upptagit till diskussion barkborrarnas inbördes släktskap och med arter i den närliggande familjen *Curculionidae*. Tidigare har utredningar om släktskapsförhållandena inom dessa skalbaggsgrupper huvudsakligen grundats på de fullbildade djuren; nu tillkommer som ett mycket viktigt komplement också larvernas utseende och byggnad, även om — som förf. själv framhåller — materialet kanske varit alltför begränsat för dragande av säkra generella slutsatser.

Prof. Lekanders avhandling är ett värdefullt, grundläggande arbete, som säkerligen kommer att få betydelse även för praktisk skogsentomologi.

Thure Palm

V. HANSEN: Biller XXIV. Sandspringere og Løbebiller. Larverne ved Sv. G. Larsson. 2. omarbejdede udgave. Danmarks Fauna, Bd. 76. København 1968.

Den av Victor Hansen och Sven Gisle Larsson utarbetade 1. upplagan av Danmarks sandjägare och jordlöpare utkom 1941, och 27 år senare har det blivit dags för en ny upplaga. Denna har ej blott moderniserats utan också betydligt utvidgats och omfattar 451 sidor (mot i 1. uppl. 380) och 179 avbildningar (mot i 1. uppl. 153). Utvidgningen gäller även larvavsnittet. Textinnehåll och illustrationer är av samma höga klass som i seriens tidigare handböcker av de båda författarna.

Thure Palm

R. FRITZSCHE, H. GEILER, U. SEDLAG: Angewandte Entomologie. Under medverkan av L. Britz, H. G. Herbst, J. O. Hüsing, E. Karl, W. Lehmann, G. Masurat, H.-J. Müller, P. Müller, J. Nitschmann, H.-W. Nolte, G. Proeseler, H. B. Schmidt och W. Tannert. 778 sid., 240 bilder i texten, 10 tabeller och 24 tavlor. Gustav Fischer Verlag. Jena 1968. Pris inbund. DM 87.

Denna synnerligen omfattande bok är att betrakta som en lärobok i praktisk entomologi, författad av en mängd framstående specialister, som var och en svarar för sitt område. Boken vänder sig inte endast till entomologer utan också till dem, som studera biologi i allmänhet eller human- och veterinärmedicin, lantruks- och skogsforskning liksom trädgårdsodling, men också till dem, som äro anställda i industri, sundhets- och veterinärtjänst samt naturligtvis särskilt till dem, som direkt arbeta med bekämpningsfrågor inom lantruket, trädgården eller skogen. Det må här erinras om, att endast insekterna behandlas, däremot inga andra djur (exempelvis tusenfotingar, maskar eller mollusker), likaså att boken ej redogör för enstaka arters biologi eller för bekämpning med insekticider.

Det är omöjligt att i en kort recension göra rättvisa åt detta jättearbete. Texten har uppdelats i 12 kapitel, vardera med flera underavdelningar. Bästa uppfattningen om verket torde vinnas genom en redogörelse för de olika rubrikerna.

Kapitel 1 är en kortfattad historik över den praktiska entomologiens uppkomst och utveckling genom tiderna och liksom så gott som alla andra kapitel åtföljt av litteraturhänvisningar. Kapitel 2 handlar om insekternas morfologi, anatomi och histologi och omfattar alla organsystem. Det upptar ej mindre än 98 sidor och illustreras med ett mycket stort antal instruktiva teckningar. Kapitel 3 berör insekternas fortplantning, utveckling och utvecklingsfysiologi, t.ex. könsbestämning, yngelvård, embryonal och postembryonal utveckling (t.ex. groddbladsbildning, metamorfostyper), diapauser. Kapitel 4 är en redogörelse för fysiologien. Dit hör t.ex. näringsupptagning, matsmältning, ämnesomsättning, exkretion och sekretion, energiförluster genom ljus, värme och rörelse, olika slags retningar,

t.ex. genom ljus, temperatur, kemiska eller mekaniska medel, samt reglering av retningarna. Kapitel 5 är en översikt av insekternas system med omnämmande och karakteristik av de olika ordningarna, familjerna etc., varvid valda typer anförs. Naturligtvis kunna här endast få familjer, släkter eller arter anförs. Kapitel 6 avhandlar de abiotiska ekologiska faktorerna, 7 de biotiska. Underavdelningarna inom det första äro ljus, temperatur, vatten, luft och mark, medan de biotiska faktorerna omfatta växterna som föda, arternas förhållande till varandra (varvid också insektvandringar omnämnas), symbiosen med mikroorganismer, patologien (t.ex. virus, bakterier, svampar, protozoer, maskar), insekter som rovdjur och parasiter. Kapitel 8 klarlägger vad som menas med insekternas biocönologi och massväxling. I kapitel 9 redogöres för nyttiga insekter (honungsbiet, humlorna, myrorna, silkesjärilen m.fl.) samt för deras biologi. Kapitel 10 omfattar skadeinsekterna, dels dem, som direkt skada växterna, dels dem, som genom att överföra växtsjukdomar indirekt åstadkomma skada, slutligen också de för människan personligen eller för hennes djur skadliga. Ett särskilt avsnitt handlar om förråds- och materialskadedjuret. Kapitel 11 redogör för förebyggande medel, dels direkta, såsom fysikaliska, kemiska eller biologiska, dels indirekta, nämligen genom hygieniska åtgärder, anläggning av resistentkulturer eller genom isolering. Som slutkapitel 12 följer en lista på läro- och handböcker. Sist i boken kommer en lista på facktermer.

Det med tysk grundlighet och vederhäftighet författade arbetet är en lärobok i entomologi, vari var och en för ämnet intresserad, både fackman och amatör, kan inhämta en synnerligen stor mängd fakta av värde inom det vidsträckta område, som behandlas. För den vetenskapliga korrektheten och moderniteten av framställningen svara de många framstående författarna. Det i sitt slag unika arbetet är väl värt en stor spridning.

O. Lundblad